

Posudek diplomové práce

Bc. Barbora Krucká: Funkční pohled na slovansko-neslovanskou synonymiku rumunštiny

Katedra jihoslovanských a balkanistických studií

Autorka si pro svou diplomovou práci zvolila zajímavé téma týkající se lexikálních prvků slovanského původu v rumunštině a jejich synonymiky z hlediska funkčnosti, ilustrované na 108 vybraných lexikálních jednotkách.

Svou práci rozdělila do dvou základních částí: v té úvodní vymezuje pojmy jako výpůjčky a synonyma, tj. pojmový aparát, se kterým bude dále pracovat, přibližuje proces a míru začleňování výpůjček do cílového jazyka a zabývá se i otázkami bilingvismu. Na dalších stránkách pak podává stručný historický přehled pronikání slovanských vlivů do prostoru někdejší Dácie. V části druhé rozděluje substantivní výpůjčky slovanského původu do pěti tematických oddílů: Člověk (s pododdíly Části těla, Vnitřní svět člověka a Sociální role), Příroda (s pododdíly Rostliny, Zvířata a Části zvířat), Objekty (s pododdílem Jídlo), Abstraktní pojmy a Církevní terminologie a v rámci těchto oddílů provádí vlastní výzkum vycházející přitom ze současných rumunských i nerumunských slovníků výkladových, synonymických, etymologických atd., dostupných jak v tištěné, tak elektronické podobě. V závěru se pak snaží dobrat zjištění, které lexémy slovanského původu vykazují v současné rumunštině největší životnost a na které z tematických řad, do nichž jsou začleněny, se váže nejvíce synonym, částečně též slovanského původu.

Úvodní kapitola ukazuje, že diplomantka je dobře obeznámena s pojmoslovím zájmové oblasti a dokáže se v ní s přehledem orientovat. V části nazvané *Kontakty slovanské a rumunské jazykové komunity* se opírá o zavedené autority z rumunské historiografie (C. C. Giurescu) i jazykovědy (Al. Rosetti, G. Mihăilă) a koriguje je pohledem ze zahraničí (U. Hinrichs). Za nepřilíš šťastné řešení považují, že mezi nejstarší slovanskými výpůjčkami diplomantka uvádí lexémy *jupân, stăpân, stână* (psané navíc chybně jako *stapân* a *stănă*), *smântână, măgură*, které jsou tradičně předmětem sporu a u nichž jiní autoři, např. D. Macrea, Gr. Brâncuș, A. Vraciu, I. Cîrstoiu, V. Ioniță, uvádějí odlišnou etymologii. Na závěr této podkapitoly by se jako další příklad deslavizace rumunštiny kromě příkladů již uvedených by dalo uvést i nahrazování

slovanských prvků v jazyce v době Ceaușescova rozchodu s Moskvou: viz např. termín *consiliu popular*, který nahradil někdejší *sfat popular*, ačkoli termín *sfat* měl v organizaci státní správy podunajských knížectví historickou oporu.

Diplomantka v této části práce správně připomíná hojný výskyt toponym slovanského původu na rumunském území. Zde bych si dovolil připomenout, že v případě názvu řeky *Cerna* je to opět sporné, neboť někteří badatelé tvrdí, že v poněkud pozměněné podobě jej nalezneme už ve Strabonově *Geografii*. Vzhledem k tomu, že se slavismy se opravdu setkáváme prakticky ve všech oblastech života, nebylo by od věci zmínit i některá antroponyma slovanského původu, kterých je v rumunštině rovněž početně (namátkou uvádím: Bogdan, Dan, Dragomir, Dumitru, Mihai, Mircea, Nicolae, Vlad, Vlaidu).

Rozdělení sledovaných lexémů do pěti základních kategorií v hlavní části práce je logické a nelze mu nic vytknout, nabízí se však otázka, proč nebyla jednotlivá hesla pro snazší orientaci řazena abecedně. Případnému čtenáři z řad nerumunistů by také prospělo, kdyby v záhlaví hesla, tj. u jeho základního významu, byl v závorce uveden i jeho český význam, což by bylo prospěšné zejména tam, kde rumunský výraz může vyvolat chybné asociace (př. *mreană* = parma, a nikoli mřenka, jak by se leckdo mohl domnívat, s. 43). Za chybné je možno považovat tvrzení, že nejobvyklejším významem lexému *rudă* je *rodina, příbuzenstvo* (s. 29-30, základním významem je totiž *příbuzný* a pak *teprve rod, příbuzenstvo*). Zavádějící je rovněž výklad významů dalších slov této synonymické řady, který je mnohem širší: „odkazují k významu *prut, odnož, oddenek (drug, nuia, par, prăjină, proțap, viță, vargă)*; *par* znamená *klacek, hůl, prăjină tyč, bidlo, proțap oj* - hlavně u volského povozu nebo u saní, *viță* rod. U hesla *copită* též považuji za nepříliš šťastnou formulaci: „Ostatní synonyma jsou odvozena od přeneseného významu, jedná se o názvy hub, které mají tvar podobný kopytu.“ Jde totiž o houby troudník ohňový, choroš troudový a hřib obecný, kde přirovnání ke kopytu poněkud pokulhává. Podobně je tomu u termínu *rac*, kde stojí, že *označuje* i různé druhy onemocnění (*cancer, coropișniță, neoplasm, tumoare malignă*), výraz *coropișniță* totiž pojmenovává škodlivý hmyz, pro nějž máme v češtině pojmenování *krtonožka*. Za nejvhodnější též nepovažuji překládat primární význam lexému *colac* jako *chléb*, když jde o pletenec z bílé mouky, vánočku apod. Do oddílu Rostliny je chybně zařazen termín *ciupercă* neboli houba (houby, v minulosti řazené mezi rostliny už dnes představují samostatnou říši), kterému navíc někteří badatelé připisují maďarský původ (csiperke). U lexému *rob* (s. 30), celkově

hodnocenému jako archaický, by bylo možno doplnit syntagma *robul lui Dumnezeu*, které je v pravoslavné církvi hojně užívané dodnes.

Pokud jde o jazykovou stránku předkládané práce, diplomantka podala standardní výkon, na jaký jsme u ní zvyklí, nicméně i zde je možno vznést několik připomínek: v poděkování by bylo správnější vzdát hold Danu Ungureanovi, nikoli Danovi Ungureanu, vždyť rumunská vlastní jména podléhají normální flexi. Ve větě: „Vzájemných synonym může být více, pak tvoří synonymické řady, jejichž členové se liší mírou sdílení významu (s. 12)“ je namístež použít tvaru „členy“, v daném případě nejde o podstatné jméno životné. Prohřešek proti aktuálnímu členění větnému obsahuje věta: „Slovanské elementy spolu s prvky balkánského jazykového svazu přispěly zásadním způsobem k utvoření specifického charakteru rumunštiny, jímž se tento románský jazyk liší od ostatních jazyků ze stejné skupiny.“ (Správně: „... jímž se tento románský jazyk od ostatních jazyků z téže skupiny liší.“) Za závažnější nedostatek je však nutno považovat nepřítomnost rumunského résumé.

Své závěry diplomantka dokázala formulovat průkazně a přesvědčivě a podala opět důkaz o své solidní odborné vybavenosti. Navzdory výše uvedeným drobným nedostatkům předkládanou práci doporučuji jednoznačně k obhajobě.

V Praze dne 28. srpna 2014

PhDr. Jiří Našinec